

ISKOLA ÉS HONISMERET

Tanítómestereink

Kodolányi János: Egy tragédia kulcsszava: egyke¹

[...] A magyar nép demokratikusabb és őszintébb a világ minden más népénél talán. Sehol olyan romboló ellenhatást nem váltott ki az, hogy kétféle magatartás szükséges az életben: más a szavazóurna előtt és más meghitt körben, más a főszolgabíró előtt és más a pap előtt, más az iskolában és más otthon a családban. Ez a hazugság belopózott mindenüvé, destruált mindent. A magyar paraszt nem tűr morális gyámságot felülről. *Ha el kell túrnie: inkább hazudik.* [...]

Így tehát az egykének *vannak erkölcsi okai* abban az értelemben, ahogy az erkölcsöt én értelmezem.

Ha az ember nem élhet olyan erkölcsi életet, amilyent az egészséges ösztönei megszabnak neki, ha kénytelen elnyomni magában azokat a tendenciákat, amelyek szexuális életét ösztöneinek megfelelően irányítják, neurózisok keletkeznek. A nép életében ezek a neurózisok, annak igazolásául, hogy a hazugság öl, a legsúlyosabb mértékben megvannak. Egykés vidékeken harmonikus embert találni annyi, mint fehér hollót. *Nőknél frigiditásban, férfiaknál homoszexualitásban és perverzitásokban nyilvánulnak meg ezek a neurózisok s okozzák azt, hogy a házasság részint nem is kívánatos számukra, részint szerencsétlen, részint pedig csökkentik a munkaképességet, az egyenletesen működő energiákat, s alkoholizmusra, a kenyérnek más úton: adásvétel, kártyával stb. való megszerzésére ösztökélnek, s aláássák az emberek közötti jó viszonyt, gyűlölködésben, irigységben, perlekedésben, zaklatásokban robbanván ki. Hiába prédikálja a pap, hogy szeressétek egymást, az abnormális ember számára ez csak arabus beszéd. Hiába oktat a tanító békességre, egyetértésre, a neurózissal szaturált nép saját hibáján kívül ugyanolyan marad. Elvesztvén morális ítélőképességét, elveszti etikai tudatát is. Az egykés vidékek melegágyai a legsúlyosabb neurózissoknak, amelyeket csak táplál a gyermektől való védekezés drasztikus módja a szexuális érintkezésben. A malomkövek, melyek a nép lelki energiáit őrlik, szaporodnak, s ebben a forgásban nincs megállás. [...]*

Az egykés vidékek durva, kegyetlen és gyűlölködő atmoszférája tehát *nem oka az egykének, hanem egy tipikusan egykés-neurotikus népréteg morális érzésének kifejezője.*

Abban, amit itt elmondtam, benne van a megokolása annak is, hogy miért züllött le a régi magyar családi élet. Benne van az is, hogy mi a vallástalanság oka. Logikusan következik tehát, hogy sem azzal, hogy az agglégényeket megadóztatjuk, sem azzal, hogy a válá-

¹ 120 éve született és 50 éve hunyt el Kodolányi János (1899–1969) Kossuth-díjas író, az úgynevezett népi írók kiemelkedő képviselője. Közleményünk forrása: Kodolányi János: A hazugság öl. Bp., 2003. Az előszót és a jegyzeteket Szigethy Gábor írta. Eredetileg memorandum volt Huszár Károlyhoz, a parlament alelnökéhez, s 1927-ben jelent meg az író folyóiratában. Kötetben: Kodolányi János: Baranyai utazás (Bp., 1963. 16–47.). Közleményünk címét mi adtuk; a kihagyásokat [...] jelzi. (A szerk.)

sokat lehetetlenné tesszük, sem azzal, hogy a népet a templomba kényszerítjük, eredményt elérni nem lehet.

Az önmaga kipusztítására rendelt nép megy a maga útján. A betegségek újabb betegségeket szülnek, a lelki determinánsokat támogatják gazdaságiak is, a gazdaságiakat lelkiek. A legfontosabb annak a megállapítása, hogy *az egykés nép sajátos, patológikus lelki alkattal rendelkezik, amelyet levetkőzni nem képes s aminek következménye éppen az egyke.* [...]

A láncot tehát így állíthatjuk fel: kettős élet, egy a társadalom s egy az egyén használatára, hazugság, hazug morál kialakulása; a morál teljes alárendelése anyagi érdekeknek, az etikai tudat elvesztése; a szexuális élet destruálása nemzedékeken át; az egykés pszichózis kialakulása; örökösödési és vagyoni szempontok bekapcsolódása az egykés pszichózisba; teljes szexuális destruálódás, frigiditás és patológikus nemi élet; az utódokban való továbbfolytatódás tökéletes megtagadása.

Ugyanezt a belső folyamatot látjuk a dekadens görög és római léleknél is, valamint minden hanyatló fajnál. Amiből nem következik az, hogy ma már az egész magyar nép hanyatló stádiumba jutott, csak annak egyes részei, rétegei.

Moralista s magukat keresztényeknek mondó kritikusaik évek óta a legkeményebben bunkóznak azért, mert paraszttal foglalkozó regényeim és novelláim azt az atmoszférát lehelik, amelyet fentebb jellemeztem. Ha nem tudnám, hogy paraszttárgyú írásaimat tisztára azért írtam, mert ki akartam nyitni a nép pusztulását ölbe tett kézzel nézők szemét, s mert lelkeket ábrázolni röpiratokban nem lehet, hanem csak realista irodalmi munkákban, nem szólnék ezekről a művekről s a kritikákról semmit. Túl vagyok azonban azon, hogy magamról ne beszéljek, csak hogy illedelmesnek és szerénynek tartsanak. Rá kell mutatnom arra, hogy esztendőkön át írtam az egyke lélektani és erkölcsi okairól a pszichológus szépíró módján, s könyveimben rámutattam a szülők, gyermekek, testvérek, házastársak beteg viszonyára az egykés vidékeken. Megmutattam azt is, mi a sorsa az olyan asszonynak, aki ép lelkű, és gyermeket akar (*Sötétség*, Nyugat, 1922. szeptember 1.). Ráműtattam arra, hogy tombolja ki magát a patológikus lélek a vagyonharácsolásban (*Börtön*, az Athenaeum kiadása), hogy sodródik hamis esküvésbe egy egész falu a törvény előtt (*Kántor József megdicsőülése*, Athenaeum). Írásaim nőalakjai mind neurotikus frigid nők, és férfiai beteg, visszaesésű férfiak. Ezért nekem sok megtámadtatásban volt részem. Destruktív ember lettem, mert nem ragaszkodtam ahhoz a képhez, amelyet a parasztról mindenki elvárt volna. Most az események engem igazolnak. Sajnos túlságosan hamar.

Azért mondom ezt, hogy aki a kezébe veszi a könyveimet, *keresse meg bennük az egyke legmélyebb és értekezés keretén belül el nem mondható indítékait*, s ha valamit tehet az ügyért, úgy tegye, hogy belehatol előbb a nép lelkivilágába, felszívja magába annak érzés- és gondolatleleleit, számot vet ezer nyomorúságával, amelybe süllyedt, s ha módja van ahhoz, hogy rendszabályokat alkalmazhat, ne tegye doktrinér módon. [...]

Itt éltek előttünk

Honismereti vetélkedő középiskolásoknak a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Könyvtárban

A székesfehérvári Vörösmarty Mihály Könyvtár és a Fejér Megyei Honismereti Egyesület az idei tanévben már hatodik alkalommal hirdette meg az *Itt éltek előttünk* elnevezésű honismereti vetélkedőt.

A verseny három online fordulóból állt, melyek során három-három megyei személyiséggel ismerkedhettek meg a versenyzők. Szóbeli döntőjének 2019. április 12-én a könyvtár Helyismereti és Digitalizálási Csoportja adott otthont.

A döntőben öt csapat mérkőzött meg egymással a dobogóra való feljutásért és az értékes nyereményekért. A diákok a megye különböző középiskoláiból érkeztek: a Chernel István Általános Iskola és Gimnáziumból Agárdról, a Petőfi Sándor Gimnáziumból Sárbogárdról, a Ciszterci Szent István Gimnáziumból és a Vasvári Pál Gimnáziumból Székesfehérvárról.

A verseny elején Buriánné Tarró Edit Erzsébet, a Vörösmarty Könyvtár igazgatója köszöntötte a résztvevőket, beszélt a helyismeret fontosságáról, majd Szőnyegi Hajnalka helyismereti könyvtáros köszönte meg a versenyre való felkészülést, a kitarató, precíz munkát és bemutatta a zsűri tagjait: Nagy Évát, a Fejér Megyei Honismereti Egyesület titkárát, Bogнар Zsuzsa helyismereti könyvtárost, illetve a zsűri elnökét, Hajdu Hajnalkát. A feladato-

Munkában a döntőbe jutott hat csapat tagjai

kat Farkas Edit játékevezető ismertette, aki szintén a könyvtár Helyismereti és Digitalizálási Csoportjának a munkatársa.

A versenyzőknek különféle érdekes és elgondolkodtató feladatok megoldásával kellett bizonyítaniuk felkészültségüket. Találkoztak dalszöveg-kiegészítéssel, totóval, furfangos apróhirdetéssel, képeslapkirakóval. Vaktérképen jelölték meg az egyes, versenyhez kötődő Fejér megyei településeket, illetve tanulmányozták egy képzületbeli újság címlapját, hibákat, oda nem illő információkat keresve.

A döntő jó hangulatban zajlott és a következő eredménnyel zárult: I. *Törítalálat* – Chernel István Általános Iskola és Gimnázium (Agárd); II. *AVE* – Vasvári Pál Gimnázium (Székesfehérvár); III. *Cisz-csajok* – Ciszterci Szent István Gimnázium (Székesfehérvár).

Az első helyezett csapat és felkészítő pedagógusa a könyvjutalom mellett ingyenes részvételi lehetőséget kapott a 2019. július 30. és augusztus 4. között Kőszegen megrendezésre kerülő Országos Ifjúsági Honismereti Akadémián való részvételre. A második helyezett csapat tagjai e-book olvasót, a harmadik helyezettek könyvutalványt kaptak. A döntőben szereplő csapatok versenyzői könyvjutalomban részesültek. Természetesen a sikeres szereplés fontos résztvevői a háttérben segítő, felkészítő pedagógusok, nekik a Vörösmarty Mihály Könyvtár 125 éves évfordulójára készült albummal köszönték meg a munkájukat.

Minden versenyzőnek és felkészítő tanáraiknak szívből gratulálunk!

Találkozunk jövőre, a 2019/2020-as tanévben!

Csehné Rákos Judit

HÍREK

Jeles honismerők kitüntetése. A közelmúltban a következő jeles honismerők kitüntetéséről szereztünk tudomást.

Ormos Zsuzsanna
pedagógus, képzőművész
(Hódmezővásárhely)
Pro Urbe díj

*

Somfai Tiborné
nyugalmozott pedagógus (Parád)
Parád díszpolgára

Bugyi László Guriga
fotográfus (Jászberény)
Jászságért Díj

*

Dr. Cséby Géza
irodalomtörténész, műfordító,
helytörténész (Keszthely)
Keszthely díszpolgára

*

Dr. Gelencsér József
jogász, etnográfus (Székesfehérvár)
Sárkeresztes díszpolgára

A kitüntetetteknek gratulálunk és további eredményes munkát kívánunk!

(Az elnökség)